Raad voor
Strafrechtstoepassing
en Jeugdbescherming

Adviesprogramma 2027

Inclusief actualisatie Meerjarenprogramma 2025-2028

Introductie

De Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: de RSJ) adviseert de bewindspersonen van het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gevraagd of op eigen initiatief over de toepassing en uitvoering van beleid en wet- en regelgeving met betrekking tot de strafrechtstoepassing en het jeugddomein. Volgens de missie van de RSJ is de humane en rechtvaardige bejegening van justitiabelen en jeugdigen het uitgangspunt voor deze advisering. Hierbij staat de bescherming van hun rechtspositie centraal, waarbij ook rekening wordt gehouden met de veiligheid van de samenleving en eventuele slachtoffers en nabestaanden. Het nationale recht en het internationale mensen- en kinderrechtenkader zijn leidend bij de advisering, samen met de universele waarden en ethische principes die daaraan ten grondslag liggen.

De RSJ publiceert ieder jaar in november een adviesprogramma voor het daaropvolgende kalenderjaar. In het adviesprogramma dat voor u ligt, staan de onderwerpen waarmee de RSJ zich in 2027 op verzoek bezighoudt. Daarnaast wordt aangekondigd over welke onderwerpen de RSJ van plan is op eigen initiatief te adviseren. Deze onderwerpen worden aan het Meerjarenprogramma 2025-2028 toegevoegd door ze te plaatsen onder de themalijn waartoe zij behoren.[1] Als tijdens de verkenning van een van deze onderwerpen blijkt dat een advies onvoldoende meerwaarde heeft, kan de RSJ besluiten daarover niet te adviseren. Naast de nieuw toe te voegen onderwerpen, lopen er vijf onderwerpen uit het Meerjarenprogramma door naar 2027. Drie van deze onderwerpen zijn inmiddels opgepakt: het beklagrecht, kinderen van ouders in de forensische zorg, en de rechten en belangen van kinderen zonder Nederlandse nationaliteit. De twee nog niet opgepakte onderwerpen staan in dit adviesprogramma.

Op de website van de RSJ vindt u altijd een actueel overzicht van alle lopende adviestrajecten, zowel op verzoek als op eigen initiatief.

In november 2027 brengt de RSJ het volgende adviesprogramma uit. Daarin worden de gevraagde adviesonderwerpen gepresenteerd en wordt aangekondigd welke onderwerpen aan het Meerjarenprogramma worden toegevoegd.

1 Het Meerjarenprogramma 2025-2028 bestaat uit drie themalijnen: 1. zinvolle strafrechtstoepassing 2. de justitiabele in beeld, en 3. focus op jeugd. Deze themalijnen sluiten aan bij de missie van de RSJ.

Inhoud

Introductie 2

Adviezen gevraagd door het ministerie van Justitie en Veiligheid 3

Verwachte consultaties wet- en regelgeving 5

Actualisatie Meerjarenprogramma 2025-2028 6

Adviezen gevraagd door het ministerie van Justitie en Veiligheid

Innovatie in detentie

Vanwege de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt is de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) genoodzaakt om nu en in de toekomst personeelsluwer te werken en te moderniseren. Daarom werkt DJI onder andere aan nieuwe detentieconcepten met andere dagprogramma's. Daarnaast wil het gevangeniswezen bezien hoe technologische innovaties die buiten een penitentiaire inrichting (PI) of een justitiële jeugdinrichting (JJI) gangbaar zijn, op een veilige en humane manier beter kunnen worden benut binnen een PI en JJI.

Mogelijk zijn er kansen om met technologische innovaties onderdelen van het dagprogramma anders uit te voeren of kan het anderszins een alternatief bieden aan gedetineerden en jeugdigen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de inzet bij activiteiten gericht op re-integratie, arbeid of het onderhouden van positieve sociale contacten. Het is hierbij de vraag op welke manier de inzet technologische innovaties een structureel en volwaardig deel van of aanvulling op het dagprogramma kunnen vormen. Daarnaast hebben technische innovaties ook de potentie om interne processen administratief- en personeelsluwer in te richten. Hoewel het gevangeniswezen kansen ziet bij de inzet van technische innovaties, biedt de wet- en regelgeving hier momenteel beperkte ruimte toe.

De RSJ wordt gevraagd een advies uit te brengen over het gebruik en de inzet van technische innovaties door het gevangeniswezen, waarbij de focus ligt op de humaniteit en resocialisatie als onderdeel van de rechtspositie van de gedetineerden en jeugdigen, en mogelijkheden voor het dagprogramma bij de inzet van technische middelen en innovaties.

Geldbeheer in tbs-klinieken

Het geld van verpleegden in een tbs-kliniek wordt door medewerkers van de kliniek beheerd, tenzij in het behandelplan anders is vastgelegd. Deze (beheers)bevoegdheid is neergelegd in de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden (Bvt) en betreft een inperking van het eigendomsrecht van de verpleegde. Hieraan ligt de gedachte ten grondslag dat verpleegden in veel gevallen niet in staat zijn om op verantwoorde wijze met hun geld om te gaan, bijvoorbeeld als gevolg van een (gok)verslaving. Het leren omgaan met geld kan vervolgens onderdeel zijn van de behandeling.

In het kader van de evaluatie van de Bvt in 2023 zijn verschillende knelpunten gesignaleerd. Deze betreffen onder meer onduidelijkheden over de betekenis en reikwijdte van de beheersbevoegdheid en de verhouding daarvan tot bewind en curatele. Dit kan gevolgen hebben voor de rechtspositie van de verpleegde. Daarnaast ervaren klinieken een gebrek aan (volledig) inzicht in de financiële situatie van verpleegden. Te weinig inzicht kan veiligheidsgevolgen hebben voor de verpleegde, kliniek en samenleving. Zo kan dit leiden tot onjuiste risicobeoordelingen, het missen van delictgerelateerde signalen of het faciliteren van ongeoorloofde afwezigheid (onttrekkingen).

De RSJ wordt gevraagd een advies uit te brengen over de vraag in hoeverre de rechtspositie van verpleegden binnen het huidige juridische kader van de beheersbevoegdheid en de actuele uitvoeringspraktijk nog voldoende bijdraagt aan een evenwichtige verhouding tussen beveiliging, behandeling en rechtsbescherming.

Verwachte consultaties wet- en regelgeving

Consultaties vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid:

- Wetsvoorstel met de eerste tranche verbetervoorstellen na de evaluatie van de Beginselenwet verpleging ter beschikking gestelden
- Wetsvoorstel met een nieuwe strafrechtelijke zorgmaatregel, ook wel de ‘forensische variant’ van artikel 2.3 Wet forensische zorg
- Wetsvoorstel met betrekking tot een alternatieve herbeoordeling bij levenslanggestraften
- Diverse wetswijzigingen en/of regelingen die voortvloeien uit ‘Ruimte voor recht meerjarig actieplan gevangeniswezen’
- Diverse regelingen die voortvloeien uit de Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring
- Als het initiatiefwetsvoorstel Slimmer Straffen wordt aangenomen, dan vloeien daaruit algemene maatregel van bestuur (AMvB’s) voort
- Wetsvoorstel tot aanpassing van de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen

Consultaties vanuit het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport:

- Wetsvoorstel met betrekking tot eigen bijdrage jeugdhulp
- Wetsvoorstel vergunningplicht Jeugdwet
- Wetsvoorstel met betrekking tot vrijheidsbeperking in een open residentiële setting

Actualisatie Meerjarenprogramma 2025-2028

DE VOLGENDE ONDERWERPEN WORDEN AAN HET MEERJARENPROGRAMMA TOEGEVOEGD:[2]

THEMALIJN 1 – ZINVOLLE STRAFRECHTSTOEPASSING

THEMALIJN 2 – DE JUSTITIABELE IN BEELD

Begeleiding bij uitstroom uit detentie

Voor de vrijwillige nazorg van gedetineerden zijn momenteel gemeenten verantwoordelijk. Deze nazorg richt zich vooral op het realiseren van de basisvoorwaarden voor succesvolle re-integratie, zoals ID, werk en inkomen, schulden, etc. Nazorg vraagt echter ook om begeleiding van ex-gedetineerden. Niet alle gemeenten beschikken evenwel over de juiste expertise, terwijl het opbouwen daarvan veel moeite kost. De schaalgrootte van sommige gemeenten kan een belemmering vormen om deze begeleiding te organiseren. Bovendien is deze taak beperkt geregeld en is elke gemeente autonoom wat leidt tot verschillen.

In een advies zal de RSJ knelpunten verkennen en nagaan of, en zo ja op welke wijze, maatschappelijke organisaties en andere betrokken partijen een (grotere) rol kunnen vervullen in de begeleiding van ex-gedetineerden in een vrijwillig kader. Mogelijk betrekt de RSJ bij dit advies ook de situatie van jeugdigen die uitstromen als ze de volwassen leeftijd hebben bereikt.

Laatste levensfase in de forensische zorg en detentie

Het komt voor dat patiënten gedurende de laatste fase van hun leven in de forensische zorg of in detentie verblijven. Dat komt met name door de toenemende vergrijzing van de populatie. Dit is een gevolg van – onder andere – de toegenomen verblijfsduur van zowel patiënten in de forensische zorg als gedetineerden. In de forensische zorg kampt een groeiend aantal patiënten met chronische somatische aandoeningen, cognitieve achteruitgang en complexe zorgbehoeften die de grenzen van het reguliere forensische behandelmodel overstijgen. Ook kunnen er jongere patiënten in de forensische zorg verblijven die zich – vanwege een somatische aandoening – in hun laatste levensfase bevinden. In die fase verschuift de focus van behandeling naar zorg. Het lijkt echter te ontbreken aan de benodigde (terminale) zorgvoorzieningen in de forensische zorg. Dit, in combinatie met de beperkte uitstroommogelijkheden, leidt tot moeilijkheden in de begeleiding van patiënten in hun laatste levensfase. Vergelijkbare ontwikkelingen zijn zichtbaar in detentie. Er is een toenemende groep gedetineerden die gedurende de laatste fase van hun leven in detentie verblijft, terwijl penitentiaire inrichtingen hierop vaak niet voldoende zijn toegerust.

De RSJ verkent in een advies welke mogelijkheden er zijn om de zorg aan en begeleiding van personen in de laatste levensfase in de forensische zorg en in detentie (beter) te kunnen vormgeven en wat daarvoor nodig is. Hierbij verdient het borgen van de balans tussen zorg en veiligheid speciaal aandacht.

De RSJ kan besluiten in dit advies ook patiënten of gedetineerden te betrekken die zich niet in de laatste levensfase bevinden maar wel blijvend afhankelijk zijn van zware zorg, als hiervan gaandeweg meerwaarde blijkt.

2 Twee van deze adviesonderwerpen zijn al aangekondigd in het Adviesprogramma 2026. Omdat deze onderwerpen nog niet zijn opgepakt, worden deze opnieuw onder de aandacht gebracht.

Financiële straffen en maatregelen jeugdigen

Financiële straffen en maatregelen kunnen ervoor zorgen dat jeugdigen langdurig in de schulden raken, wat hun resocialisatie ernstig kan belemmeren. Bovendien zijn financiële problemen een belangrijke risicofactor voor toekomstig strafbaar gedrag. In jeugdstrafzaken worden in toenemende mate schadevergoedingsmaatregelen met hoge bedragen gevorderd, waarover rechters moeten beslissen. Daarnaast worden ontnemingsmaatregelen gevorderd. Ook steeds hogere boetes, die sterk oplopen bij niet-betalen, en een opeenstapeling van boetes, bijvoorbeeld voor verkeersovertredingen, kunnen ervoor zorgen dat jeugdigen in de schulden raken.

De RSJ bekijkt in een advies hoe financiële straffen en maatregelen zich verhouden tot de pedagogische uitgangspunten van het jeugdstrafrecht. Daarbij wordt de kennis en ervaring die het Centraal Justitieel Incasso Bureau al heeft op dit vlak betrokken, en wordt rekening gehouden met de belangen van slachtoffers en nabestaanden.

De stem van jeugdigen onder overheidsverantwoordelijkheid

Jeugdigen die in het kader van een civiele of strafrechtelijke maatregel onder verantwoordelijkheid van de overheid staan, kunnen belangrijke signalen afgeven over hun situatie, hun ervaringen en over wat zij nodig hebben. Hoewel zij op grond van artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) het recht hebben om te worden gehoord, lijkt het erop dat in de praktijk nog vaak óver hen wordt gesproken en dat beslissingen over hen genomen worden zonder dat zij hierbij zelf zijn betrokken. In het verlengde hiervan lijkt het proces rondom signalen van jeugdigen niet altijd goed te verlopen. Dit begint bij het kunnen en durven uitspreken van een signaal door de jeugdige en gaat vervolgens over het landen op de juiste plek, het herkennen en serieus nemen van het signaal, en het geven van een passende reactie.

In een advies stelt de RSJ de vraag centraal hoe jeugdigen die op basis van een maatregel in een open of gesloten setting verblijven beter kunnen worden betrokken en wat ervoor nodig is om hun stem een plek te geven binnen bestaande werkwijzen en klachtprocedures. Daarbij wordt gekeken naar de verschillende stappen die nodig zijn om signalen van jeugdigen daadwerkelijk tot hun recht te laten komen. Met dit advies wordt voortgebouwd op het advies over kindvriendelijke juridische procedures in het civiele familie- en jeugdrecht, en het nog te publiceren advies over het beklagrecht in (onder andere) JJI's.

Raad voor
Strafrechtstoepassing
en Jeugdbescherming